

Ebreju svētki un izstāžu atklāšana Kandavā

5. septembrī Kandavā notika INTERREG projekta Nr. LL-00200 “JEWEL” pasākums “Ebreju svētki”, kuru ietvaros notika arī vairāku izstāžu atklāšana un radošas aktivitātes, godinot ebreju kultūru.

Viss pasākums plkst. 13.00 aizsākās ar nelielu teatrālu uzvedumu “Joske brauc uz tierg”, kur projektā un svētku organizēšanā iesaistītas personas bija pārgērbusās zināmos ebreju tēlos no pazīstamās izrādes “Skroderdienas Silmačos” un veica dažādas andeles un izdarības mājražotāju tirdziņā pie Kandavas novadpētniecības muzeja.

Plkst. 14.00 Kandavas novadpētniecības muzeja izstāžu zālē tika atklāta gleznu izstāde “Kandavas ebreju vēstures mantojums”. Gleznas tapušas plenēra laikā, kurš notika INTERREG projekta Nr. LL-00200 “JEWEL” pasākumā “Mākslas plenērs Kandavas vecpilsētā 2026. gada 16.–21. jūnijā” un palika dāvinājumā projekta vajadzībām no plenēra māksliniekiem. Izstādē apskatāmi 13 darbi, kurus radījuši 10 profesionāli mākslinieki no Latvijas un Lietuvas:

- Andris Biezbārdis (LV) “Lielā iela, Kandava”
- Guna Millersone (LV) “Pils iela 3, Kandava”
- Aušra Petrauskiene (LT) “MIKVA”
- Katrīna Vīnerte (LV) “Talsu iela 6,4,3”
- Māris Upzars (LV) “Pamatīgums”
- Agne Misiūtē (LT) “Tirgus iela 6”
- Gunta Kalsere (LV) “Reiz tā bija Kandavā”
- Zigurds Poļikovs (LV) “Sinagoga Kandavā”
- Eduards Mihelovics (LV) “Open Window in Kandava”
- Gunta Kalsere (LV) “Talsu iela Nr.4 un Nr.3 pagalms”
- Andris Vītols (LV) “Pastaiga mežā”
- Gunta Kalsere (LV) “Kapliča Kandavā”

- Gunta Kalsere (LV) “Klusuma dārzs”

Izstādes atklāšanā piedalījās un teica uzrunas projekta vadības komanda: no Latvijas Dana Kalpiņa, no Lietuvas projekta vadītāja Lina Jankauskienė, Jonišķu vēstures muzeja (galvenais partneris) direktore Rasa Ališauskienė un Žagares kultūras centra direktore Aistē Tuminaitė-Orlauske. Tulkoja Diāna Sičoviene no Žagares. Runu teica arī vēsturnieks un muzeja “Ebreji Latvijā” direktors Ilja Ļenskis. Klātesošajiem māksliniekiem pateicībā tika dāvināti īpaši pēc tradicionālās ebreju receptes gatavoti cepumi (*Hamantaschen*). Tas sasaucas ar ebreju Jaunā gada jeb Roš Hašana tradīciju, kad pieņemts cienāties ar saldumiem. 2026. gadā Roš Hašana (5787. ebreju kalendāra gads) sākas saulrietā 11. septembrī un noslēdzas 13. septembra vakarā. Šie cepumi būs pieejami arī izstādes apmeklētājiem visā tās norises laikā.

Pēc izstādes atklāšanas, viesi un dalībnieki devās uz Kandavas muzeja ekspozīcijas zāli un piedalījās Ilzes Saulītes vadītajā prezentācijā par grāmatu “Tiesības dzīvot”, Grāmatā atspoguļotas Ellas Medaljes (dz. Gūtmane, 1913–1999) atmiņas, kuras pierakstījis līdzautors Dāvids Zilbermans. 2025. gada izskaņā iznākusī grāmata “Tiesības dzīvot” ir unikāla un vēsturiski nozīmīga liecība par holokaustu Latvijā.

Ella Medalje dzimusi un uzaugusi Tukumā, ieguvusi pedagoģisko izglītību un strādājusi par latviešu valodas skolotāju ebreju pamatskolās Subatē, Kuldīgā, Liepājā un Rīgā. Otrā pasaules kara laikā Ella kopā ar māsu Sāru strādāja slimnīcā Rīgas geto. 1941. gada 30. novembrī un 8. decembrī nacistu organizētajās masveida slepkavībās Rumbulā tika nogalināti ap 25 000 Latvijas pilsoņu – Rīgas geto ieslodzīto ebreju. No šī slaktiņa izdzīvoja tikai divas sievietes – Ella Medalje un Frīda Mihelsone. Ellas Medaljes stāsts ir gan par neizmērojamu traģēdiju, gan par brīnumainu izdzīvošanu. Šīs grāmatas latviešu versijas izdošanas idejas autors ir Dāvids Zilbermans, kurš pirms vairākiem gadiem uzrunāja Ilzi Saulīti, biedrības “ICEJ Latvija” vadītāju, lūdzot pārtulkot un publicēt latviešu valodā Ellas Medaljes atmiņas, kuras viņš pierakstīja 20. gadsimta 60. gados. Grāmatas vēstījums aicina lasītāju izvērtēt morāles vērtības un cilvēka dzīvības cenu, pārdomāt propagandas un rasu naida ietekmi uz sabiedrību un valsts attīstību kopumā, veicina empātiju un rada vēlmi būt sabiedriski aktīviem, lai nepieļautu genocīdu ne pret vienu minoritāti Latvijā. Stāsts aicina lasītāju ne tikai izzināt holokausta vēsturi Latvijā, bet arī pārdomāt sabiedrības pamatvērtības – taisnīgumu, cilvēka cieņu un atbildību vienam pret otru.

Grāmata izdota biedrības “ICEJ Latvija” sadarbībā ar Apgāds “Zinātne” un Romana Sutas un Aleksandras Beļcovas muzeju.

Grāmatas prezentāciju kuplināja vēstures un filozofijas skolotāja, novadpētniece, pašlaik Tukuma 2. vidusskolas bibliotekāre, Skaidrīte Prancāne ar savām audzēknēm, Tukuma Literātu apvienības dalībniecēm, Ilzi Mucenieci un Diniju Lauru Liepiņu, kuras lasīja grāmatas fragmentus.

Interesenti šo grāmatu var iegūt, apmeklējot šo izstādi Kandavas novadpētniecības muzejā un atstājot simbolisku ziedojumu kastītē, lai tiktu veicināta šīs grāmatas papildu eksemplāru izdošana.

Izstāde bez maksas apskatāma Kandavas muzeja izstāžu zālē muzeja darba laikā (Pirmdiena - piektdiena: 9:00 - 17:00, Sestdiena: 10:00 - 16:00, Svētdiena: slēgts) līdz šī gada 5. novembrim.

Svētku ietvaros pie Sinagogas Kandavā tika atklāta arī informatīva plāksne par Ebreju vēsturi Kandavā. Arī šeit piedalījās visa projekta darba grupa no Latvijas un Lietuvas, kā arī klātesošie plenēra dalībnieki, jo plenēra laikā tapušie Sinagogas logu un durvju apgleznojumi izstādē muzejā fiziski nevarēja tikt izstādīti, jo savienoti ar Sinagogu. Šos gleznojumus grafiti tehnikā veidoja mākslinieki Linda Priediece un Renārs Caune no Kandavas un Katrīna Vīnerte no Talsiem. Stāstījumu par ebreju vēsturi kopumā un traģiskajiem dzīves pavērsieniem saistībā ar politiskās varas rīcībām, kas piemeklēja Kandavas ebreju ģimenes dalījās vēsturnieks un muzeja "Ebreji Latvijā" direktors Ilja Ļenskis un ebreju likteņu Kandavā pētnieces Elita Kreicberga un Māra Zvaigznīte. Abas šīs kundzes bija iesaistītas projektā, kura laikā Elku mežā pie Rūmenes 2007. gadā Latvijas Ebreju draudžu un kopienu padome ar Eiropas Savienības un Latvijas valsts finansiālu atbalstu slepkavības vietā uzstādīja jaunu pieminekli 1941. gada jūlijā nošautajiem Kandavas ebrejiem. Vēstures plāksnes atklāšanas brīdi ar vijoles spēli kuplināja vijolniece Linda Juškina.

Uzreiz pēc piemiņas plāksnes atklāšanas turpat pie sinagogas bija plānotas radošās darbnīcas ebreju tematikā, taču lietus dēļ tās nācās pārcelt uz kultūras nama telpām, kur tad mazo zāli pieskandināja ebreju dziesmas, ko Kandavas dāmu grupas dalībnieces mācīja visiem klātesošajiem. Pēc izdziedāšanās sekoja izdejošanās, kur Kandavas deju skolas pasniedzēja Deizija Vēvere sniedza iespēju dalībniekiem izjust ebreju deju ritmus. Kulinārijas meistarklasē gatavoja ebreju ēdienu *foršmaku* dažādu kulināro kultūru pārzinātājas Kitijas Švīgeres vadībā. Paralēli visām aktivitātēm bija iespēja apzīmēt akmeņus, kurus vēlāk nogādās iepriekš pieminētajā Elku mežā, lai novietotu pie pieminekļa Kandavas ebrejiem. Prieks, ka visās nodarbībās bija tik daudz dalībnieku!

Pēcāk Kandavas kultūras nama galerijā "Vējaspārns" notika foto kanvu izstādes "Ebreju mājas Kandavā" atklāšana. Izstāde tapusi projekta "JEWEL" radošajā darbnīcā "Ebreju vēstures un arhitektūras mantojums Kandavā" ietvaros. Izstādē skatāmi 20 darbi, kuros redzamas 22 ebreju mājas, kuras foto mirkļos iemūžinājuši 9 fotogrāfi: Ēriks Biters, Uldis Balga, Dzintra Mellakaula, Raitis Karlsons, Larisa Cekanoviča, Juozaps Zubavičs, Dace Voitkeviča, Dagnija Gudriķe un Solvita Jansone. Pēc izstādes atklāšanas un pateicību izteikšanas tās autoriem viesi un apmeklētāji devās uz lielo zāli, lai Māras Zvaigznītes un Elitas Kreicbergas vadībā iepazītos ar ebreju jaunā gada gaidīšanas tradīcijām caur tēju, dzeju un mūziku. Par muzikālo noskaņu gādāja muzikālā apvienība "Latgales Klezmeri" no Rēzeknes.

Izstāde bez maksas apskatāma Kandavas kultūras nama galerijā “Vējaspārns”, darba dienās no 10.00-17.00 līdz šī gada 5.novembrim.

Pēc tam abas izstādes, projekta ietvaros, turpinās savu ceļu pie skatītājiem Tukuma novadā un ceļos uz Lietuvu.

Paldies visiem projekta pasākuma “Ebreju svētki” un ebreju tematisko izstāžu īstenotājiem un dalībniekiem!

Šis pasākums notika projekta INTERREG Latvij–Lietuva ietvaros, sadarbībā ar Žagares kultūras centru un Jonišķu kultūrvēstures muzeju. Projektu līdzfinansē ES un projekts turpināsies līdz 2027. gadam.

Interreg Līdzfinansē
EIROPAS SAVIENĪBA

Latvija – Lietuva

